

פירושים התפתחותיים לעומת פירושים פסיכו-דינמיים בעבודה עם לקויי למידה / גוני לוי – 2009

בעבודה הטיפולית עם ילדים עם בעיות התפתחותיות אנו יוצאים מנקודת הנחה שבגלל הקשיים הקוגניטיביים והקושי שלהם לתת ביטוי מלא למה שמרגישים באופן מילולי, או לחילופין לחוות ולהבין את המציאות כפי שהיא, חלה תקיעות בשלב התפתחותי נמוך או סטייה מתהליך התפתחות תקין (derailment). לכן יש הכרח לנסות להבין את מה שהילד מעלה מכיוון התפתחותי, ולעזור לו גם באסטרטגיות פסיכו-חינוכיות.

גישה זו שונה מהעמדה הפסיכו-דינמית הקלאסית על פיה לילד הכישורים הנחוצים להתפתחות תקינה והתקיעות של הילד נובעת מסיבות דינמיות: הגנות, קונפליקטים או יחסים פתולוגיים עם ההורים. לפיכך, מתן סביבה תומכת, מכילה, יחסי אובייקט מיטיבים ופירושים דינמיים מספיקים על מנת לטפח בריאות נפשית.

בהמשך טבלה המדגימה פירושים אפשריים שונים של אותן תופעות. ההסברים אינם מוציאים זה את זה. לפעמים אנו פוגשים ילדים שהקשיים הרגשיים מעוגנים גם בתקיעות התפתחותיות וגם מחוזקים על ידי קונפליקטים ודפוסים הגנתיים.

פירוש פסיכו-דינמי	פירוש התפתחותי
1 ילד שלא יוצר קשר עין. קשה לו להחליט אם ליצור קירבה עם המטפל או לא, מפחד להישיר מבט בגלל רגשות ותכנים מודחקים. לא בטוח שרוצה להכיר את המטפל.	– לא יודע ליצור קירבה, בעיה בתקשורת. – לא גיבש תחושה של "אובייקט טוב דיו" – מנגנון של דיסוציאציה בגלל טראומת-יחסים.
2 ילד שלא מדבר, שותק וממעט לשחק. יודע לשחק אבל פוחד ממה שיתגלה ויתבטא במשחק, חושש ממה שהמטפל יאמר. מבטא משאלה לשמור על עולם פנימי בסודיות. הנחה שהילד יודע מה עובר עליו אבל מהסס להראות את זה באופן ישיר.	- לא יודע לשחק ולתקשר. לא מבין מה מצופה ממנו בפגישה הטיפולית. - חוסר הבנה לתהליכים הרפלקטיביים של עצמו ושל הזולת, צורך שיעזרו לו להבין אותם. - לא מודע לכך שהשני אינו יכול להבין אותו.
3 מטופל שמשחק משחקים מונוטוניים, חזרתיים באופן מכאני וללא הנאה. משחזר בחדר חוויה ראשונית של אם דיכאונית. מוותר על החיוניות, היצריות ותחושת הנפרדות מחשש שיוכזר לדחייה במידה וישתחררו. הרגשה שלא ישרוד לבד ושונה.	מטופל שמתקשה להבין את עצמו ולתת ביטוי לקול שלו. חוויה פנימית של דלות רגשית וניתוק רגשי. רפרטואר רגשות צר ודפוסים רגשיים פאסיביים שנובעים גם ממשומו מבני ומתחזקים על ידי סביבה שמתקשה להבין את הילד, לתת משמעות וקול למה שהוא עצמו מתקשה לבטא.

- תקוע על שלב התפתחותי ילדו. זקוק לעזרה כדי לפתח דפוסים בוגרים יותר ומספקים יותר. - נמנע מהתנסות בעולם המבוגרים שיכולה לקדם התפתחות, בגלל חוויה של ריבוי כישלונות, בעיות שפה מלוות בתחושת בושה. - מנסה לחזור לתקופה שבה חווה התאמה ביחסיו עם המבוגר לפני ריבוי הדרישות והקשיים.	ילד שתקוע בטיפול בדפוסים ילדוטיים של קשר – מטפל בתינוקות וגורים, מדבר בשפה ילדוטיית. - יודע איך להיות בקשר בוגר אבל נסוג לתקופה שבה חווה חסך כדי לספק את החסך, וחשוב לאפשר לו רגריסה זמנית. - משחזר משאלות של הורים להשאירו קטן. - מנסה לבטל את התוקפנות שלו על ידי מעטפת רגריסית מרגיעה.	4
ילד שקביעות האובייקט עדיין לא מבוססת אצלו. השבוע שחולף בין טיפול לטיפול מכביד עליו ביצירת קשר רצוף. חוזר על משחק המחבואים כדי להצליח לבסס קביעות אובייקט. גם כשלא רואים משהוא הוא עדיין קיים.	ילד שמשחק משחקי מחבואים חזרתיים עם המטפל. - לא חווה בינקות אם שבה ומגלה אותו. תובע לספק זאת שוב ושוב. רוצה לפגוש בפנים המאירות של המטפל. - קושי במפגש מחדש. מתקשה להתחבר לרגשות הזדקקות לאחר שאלו הודחקו במהלך הפרידה.	5
חוסר אבחנה בין דמיון ומציאות. כאשר מפחד חושב שהעולם באמת מפחיד. כאשר משחק גיבור חושב שהוא באמת גיבור. תקוע על דפוס ילדוטי של משחק ללא יכולת להסיק מהמשחק על העולם החיצוני ועל עולמו הפנימי.	ילד ששקוע בעולם של פנטזיה, גיבורי-על, מלחמות אפוקליפטיות. מסוגל להבחין בין הפנטזיה והמציאות. מחפש שותפים לפנטזיה, צורך לבטא חרדות מודחקות או להתמלא מעולם דמיוני כהגנה.	6
הנחה שלא יודע איך לווסת את היצריות שלו. צריך תיווך ועזרה איך לבנות גבולות פנימיים וסובלימציות. - חוסר הבחנה בין תהליכים פנימיים לחיצוניים. כשכועס רוצה להרוס את העולם ואח"כ פוחד שהכעס באמת הורס. - כניסה לעוררות קיצונית בגלל חוסר חוויה של מבוגר מווסת וטראומת-יחסים.	ילד שפורק את היצריות בחדר, פוגע במטפל, הורס ומתקיף. הנחה שידוע איך לחיות עם היצריות, איך לבנות בתוכו גבולות אבל מביא לחדר תוקפנות מודחקת, כעס גדול על מישור וצורך להשתחרר ממנו ולנקז אותו החוצה. השלכות פרנואידיות, חוויה פנימית שהוא מסוכן. נותן לגיטימציה לתוקפנות של עצמו על ידי שהופך את השני לרע.	7
- ילד עם הפרעת התקשורת ודפוסים עוינים כלפי דמות ההתקשורת. - בגלל ליקויים בTOM וביכולות האמפטיות מתקשה להבין את המקום האמפאטי של המטפל וחווה את הפרושים והשיקופים כחודרנים ופוגעים. - בגלל קושי להבין זווית סובייקטיבית של השני חווה גבולות כפוגעניים ומכוונים נגדו.	ילד שמבטא שנאה כלפי המטפל, מכנה את המטפל בשמות גנאי. מתחת לשנאה מתחבאים געגועים לאם טובה. השנאה היא דרך להרוס אובייקט רע כדי לזכות באובייקט טוב. לא סולח למטפל שמעורר בו רגשות קשים של תלות והזדקקות.	8

חוסר הבנה של חוקי המשחק. לא פיתח אסטרטגיות התמודדות יעילות עם כשלון ותחרות. לקות הלמידה חושפת אותו לחוויות רבות של כשלון שמגבירות את הפגיעות. צורך ללמוד איך להתמודד עם הפגיעות, לדבר על הלקות, להצליח לשמר תחושת ערך גם לנוכח כישלונות.	ילד שמתקשה להיכשל במשחק, ממציא חוקים, כועס כשמפסיד. 9 הנחה שמבין את כללי המשחק אבל פגוע נרקיסיסטית ויש לו צורך להכניס את המטפל למקום שלו, להשליך עליו את הפגיעות. מביא תשוקה עזה לנצח ומרשה לה להתקיים בנוכחות המטפל.
מבטא קושי לבנות אהבה עצמית בריאה, תחושת ערך ומסוגלות. בורח לאידיאליזציה כדרך לפצות על ריבוי כישלונות וחוסר בהתפעלות. מזמין את המטפל לספק עבורו צרכי אובייקט בצורה מותאמת ומידתית.	ילד שמבקש מהמטפל שכל הזמן יתפעל ממנו. 10 - מכניס את המטפל למקום שמשחזר יחסים עם דמויות משמעותיות שעושות אידיאליזציה שלו. - מבטא צורך למלא חסך בהתפעלות מדמויות משמעותיות. - מצפה לשיתוף הפעולה של המטפל בהגנות מאניות.
ילד שחווה את העולם כלא מובן ואת המבוגרים כתובעניים הדורשים ממנו ללמוד, לחזור, לענות על שאלות, ומועידים אותו לכישלון. משליך על המטפל חוויה עצמית של פגיונות.	ילד שנותן למטפל הוראות בלתי אפשריות - למלא משימות, לחקות, לנחש... 11 שיחזור של כשל בהתכוננות האימהית. ביטוי לצורך בהיענות טוטאלית מלווה בחוויה פנימית שמשימת ההיענות נדונה לכישלון.
חוויה של ייאוש וכישלון להיות אינסטרומנטלי ופונקציונאלי. נשען גם על קושי בארגון, תכנון, ידע פיזי של העולם ויכולת להוציא לפועל כוונות. חוויה של ייאוש וקושי לעצב את הסביבה כפי שהיה רוצה.	ילד שמנסה לעשות ביצירה משהוא בלתי אפשרי, לא הגיוני. 12 הנחה שידע שזה בלתי אפשרי אבל מבטא ניסיון לפתור קונפליקטים ללא הצלחה בינו לבין הוריו, או קונפליקטים פנימיים שלא מוצא להם פיתרון.